

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ
МИНИСТРЛІГІ**

**АБАЙ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ**

БЕКІТЕМІН
Филология факультетінің деканы
А.В.Таңжарықова
Хаттама № 11 «20» маусым 2025ж.

**8D02314 – «Лингвистика» білім беру бағдарламасы бойынша
докторантураға түсушілерге арналған
БАҒДАРЛАМА**

Алматы, 2025

**8D02314 – «Лингвистика» білім беру бағдарламалары тобына
докторантураға түсушілерге арналған емтихан бағдарламасы**

I. Жалпы ережелер

1. Бағдарлама «Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға қабылдаудың үлгілік қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 600 бұйрығына (бұдан әрі – үлгілік қағидалар) сәйкес жасалды.

2. Докторантураға түсу емтиханы сұхбаттасудан, эссе жазудан және білім беру бағдарламалары тобының бейіні бойынша емтиханнан тұрады.

Блогы	Балы
1. Сұхбаттасу	30
2. Эссе	20
3. Білім беру бағдарламасы тобының бейіні бойынша емтихан	50
Барлығы/ өту ұпайы	100/75

3. Түсу емтиханының ұзақтығы – 3 сағат 10 минут, осы уақыт ішінде оқуға түсуші эссе жазады, электрондық емтихан билетіне жауап береді. Сұхбаттасу ЖОО қабылдау емтиханының алдында өткізіледі.

II. Түсу емтиханын өткізу тәртібі

1. 8D02314 – «Лингвистика» білім беру бағдарламалары тобына докторантураға түсушілер проблемалық / тақырыптық эссе жазады. Эссе көлемі – 250 сөзден кем болмауы керек.

Эссе мақсаты – теориялық білімге, әлеуметтік және жеке тәжірибеге негізделген өз аргументациясын құрастыру қабілетінде көрініс табатын аналитикалық және шығармашылық қабілеттер деңгейін анықтау.

Эссенің түрлері:

– зерттеу қызметіне ынталандырушы себептерді ашатын мотивациялық эссе;

– жоспарланған зерттеудің өзектілігі мен әдістемесін негіздейтін ғылыми-аналитикалық эссе;

– пәндік саладағы ғылыми білімнің әртүрлі аспектілерін көрсететін проблемалық/тақырыптық эссе.

2. Электрондық емтихан билеті 3 сұрақтан тұрады.

**8D023 - Тілдер және әдебиет бағыты 8D02314 – Лингвистика
мамандығы бойынша докторантураға түсу емтиханының бағдарламасы**

Бағдарлама кәсіби пәндердің міндетті компоненті болып табылатын «Қазақ лингвистикасының ғылыми парадигмалары» пәнінің типтік бағдарламасы және «Тіл білімінің жаңа бағыттары», «Грамматика теориясының негіздері» тәрізді элективті пәндердің бағдарламалары негізінде жасалды.

Сұрақтар бағдарламаның негізгі мазмұнына сай оқуға түсушілердің арнайы ғылыми дайындығын айқындауға көмектеседі. Түсу емтиханы лингвистика бойынша білімі, тіл білімінің қазіргі замандағы ғылыми парадигмасын түсіну, оның негізгі бағыттары мен мектептерін, ғылымның түсініктік-терминологиялық аппаратын, сондай-ақ, методологиясы мен жалпы және жекелеген әдістерін тексеру үшін құрастырылды.

Білім беру бағдарламасы тобының бейіні бойынша емтиханға дайындалуға арналған тақырыптар 8D023 - Тілдер және әдебиет бағыты 8D02314 – «Лингвистика» білім беру бағдарламасы бойынша докторантураға түсу емтиханы келесі пәндерді қамтиды:

- 1-пән. Когнитивті лингвистика
- 2-пән. Психоллингвистика
- 3-пән. Интегративті лингвистика және оның қолданбалы аспектілері
- 4-пән. Қазіргі тіл білімінің құрылымы
- 5-пән. Тіл білімінің өзекті мәселелері
- 6-пән. Тіл білімінің метатілі және метасөздігі
- 7-пән. Лингвомәдениеттану
- 8-пән. Лингвосаясаттану
- 9-пән. Қолданбалы лингвистиканың өзекті мәселелері
- 10-пән. Социоллингвистика
- 11-пән. Гендерлік лингвистика
- 12-пән. Паралингвистика
- 13-пән. Этнолингвистика
- 14-пән. Лингвоэкология
- 15-пән. Корпустық лингвистика

1-пән. Когнитивті лингвистика

1-тақырып. Когнитивтік лингвистиканың пайда болуы мен дамуы
Ғылыми бағыт ретінде қалыптасу кезеңдері, негізгі өкілдері (Лакофф, Лангакер және т.б.).

2-тақырып. Когнитивизм және тіл: байланысы мен ерекшеліктері
Когнитивтік ғылымдар жүйесіндегі тілдің орны.

3-тақырып. Концепт ұғымы және оның тілдегі көрінісі
Концепт, концептосфера, концептінің құрылымы.

4-тақырып. Тіл мен ойлау: өзара байланысы

Лингвистикалық салыстырмалылық (Сепир — Уорф гипотезасы).

5-тақырып. Фрейм теориясы

Фреймдер, сценарийлер, және олардың когнитивтік модельдеудегі рөлі.

6-тақырып. Метафораның когнитивтік теориясы

Джордж Лакофф пен Марк Джонсонның көзқарастары.

7-тақырып. Метафора мен метонимия: когнитивтік тәсіл

Ойлау мен тілде бейнелеу құралдары ретінде.

8-тақырып. Схемалар мен бейнелік үлгілер (image schemas)

Просторлық құрылымдар мен олардың мағына жасаудағы рөлі.

9-тақырып. Концептуализация және категоризация

Әлемді тану мен түсінудің тілдік әдістері.

10-тақырып. Прототип теориясы және категориялар

Элеанор Рош теориясы және оның тілдегі көрінісі.

11-тақырып. Когнитивтік грамматика негіздері

Рональд Лангакер концепциялары.

12-тақырып. Тілдік сурет (картина) және әлем бейнесі

Тіл арқылы әлемді тану ерекшеліктері.

13-тақырып. Ұлттық-мәдени концептілер және олардың тілдегі көрінісі

Этномәдени факторлардың әсері.

14-тақырып. Когнитивтік лингвистика және прагматика

Мағына, интенция, контекст.

15-тақырып. Когнитивтік талдаудағы әдіс-тәсілдер

Лингвистикалық анализ құралдары, корпус лингвистикасының қолданылуы.

2-пән. Психолингвистика

1-тақырып. Психолингвистиканың пәні мен міндеттері

Психолингвистика — тіл мен ойлау арасындағы байланысты, тілдік процестердің психологиялық механизмдерін зерттейтін ғылым. Бұл пән

адамның сөйлеуді қабылдауы, өңдеуі және өндіруі сияқты процестерді зерттейді.

2-тақырып. Тілдік сана және оның қалыптасуы

Тілдік сана — адамның тіл арқылы қоршаған ортаны тануы мен танымдық қызметінің негізі. Бұл сананың дамуы тіл үйрену, әлеуметтену және мәдени тәжірибе арқылы жүреді.

3-тақырып. Сөйлеу әрекетінің психологиялық құрылымы

Сөйлеу әрекеті — ойды вербалды формада білдіру процесі. Ол бірнеше кезеңнен тұрады: мотивация, ниет, жоспарлау, вербализация және артикуляция.

4-тақырып. Сөйлеуді қабылдау және түсіну механизмдері

Адам есту немесе көру арқылы алынған тілдік ақпаратты талдап, мағынасын ұғынады. Бұл процесс сенсорлық қабылдау, фонологиялық талдау, лексикалық қол жетімділік және синтаксистік талдау арқылы жүзеге асады.

5-тақырып. Сөйлеуді өндіру (өнімді сөйлеу) процестері

Сөйлеуді өндіру кезінде адам ойды сөздермен, сөйлемдермен құрастырып, дыбыстар арқылы жүзеге асырады. Бұл когнитивтік және моторлық процестерді қамтиды.

6-тақырып. Балалардың тілдік дамуы

Бұл тақырыпта балалардың туғаннан бастап тіл үйрену жолдары, кезеңдері, тілдік қабілеттердің дамуы мен оларды қолдайтын факторлар зерттеледі.

7-тақырып. Екітілділік және көптілділік психоллингвистикасы

Адамның екі немесе одан да көп тілді меңгеруі және қолдану ерекшеліктері, олардың когнитивтік және нейропсихологиялық әсері қарастырылады.

8-тақырып. Ішкі сөйлеу және ойлау

Ішкі сөйлеу — адамның ішкі ой үдерісі, ол сөйлеп айтылмайды, бірақ ойлау мен шешім қабылдауда маңызды рөл атқарады.

9-тақырып. Тіл және жады

Тілдік ақпараттың есте сақталуы мен еске түсуі. Бұл тақырыпта семантикалық, эпизодтық, жұмыс және ұзақ мерзімді жады түрлерінің рөлі қарастырылады.

10-тақырып. Дискурсты түсіну және когнитивтік құрылымдар

Мәтін мен сөйлеу барысында мағына құрастыру, контекстті ескеру және прагматикалық факторларды түсіну механизмдері зерттеледі.

11-тақырып. Афазия және басқа сөйлеу бұзылыстары

Мидың зақымдануына байланысты пайда болатын сөйлеу бұзылыстарының (афазия, дисфазия, дизартрия және т.б.) түрлері мен механизмдері.

12-тақырып. Тіл мен эмоцияның өзара байланысы

Сөйлеу барысында эмоцияның әсері, тіл арқылы эмоцияны білдіру және қабылдау процестері қарастырылады.

13-тақырып. Тілдік креативтілік және метафоралық ойлау

Тілдің көмегімен жаңа мағыналар жасау, метафоралар мен символдардың таным процесіне ықпалы.

14-тақырып. Тілдік қателер мен сөйлеу параксиясы

Сөйлеу кезіндегі қателіктердің (оговорка, жазбада қате жазу және т.б.) психологиялық себептері және олар арқылы сөйлеу механизмін түсіну жолдары.

15-тақырып. Психоллингвистикалық зерттеу әдістері

Эксперимент, бақылау, сұхбат, тілдік талдау және басқа да әдістер арқылы психоллингвистикалық деректерді жинау мен талдау жолдары.

3-пән. Интегративті лингвистика және оның қолданбалы аспектілері

1. Интегративті лингвистиканың мәні мен мазмұны

Бұл тақырыпта интегративті лингвистиканың ғылым ретінде қалыптасуы, негізгі қағидаттары, зерттеу нысаны мен мақсаты қарастырылады.

2. Интегративті тәсілдің теориялық негіздері

Лингвистикадағы құрылымдық, функционалдық, когнитивтік, прагматикалық т.б. бағыттардың бірігуі арқылы интегративті тәсілдің пайда болуы талданады.

3. Тілді зерттеудегі когнитивтік және прагматикалық аспектілердің өзара байланысы

Тілді танымдық және қолданбалы тұрғыдан зерттеу әдістерінің бірігу жолдары сипатталады.

4. Интегративті лингвистиканың зерттеу әдістері

Интегративті лингвистикада қолданылатын зерттеу әдістері: лингвостатистика, дискурстық талдау, корпус лингвистикасы және т.б.

5. Дискурс және оның интегративті талдауы

Дискурстың тілдік, әлеуметтік және мәдени деңгейдегі аспектілерін кешенді түрде талдау жолдары көрсетіледі.

6. Интегративті лингвистикадағы мәтін ұғымы және мәтін талдауы

Мәтінді зерттеуде қолданылатын когнитивтік, прагматикалық және семантикалық модельдер біріктіріліп қарастырылады.

7. Интегративті лингвистика және тілдік тұлға

Тілдік тұлғаны сипаттаудағы түрлі лингвистикалық бағыттардың тоғысуы, тілдік портрет құру тәсілдері.

8. Интегративті лингвистика және мәдениетаралық коммуникация

Әртүрлі мәдени контекстердегі тілдік ерекшеліктер мен прагматикалық нормалардың зерттелуі.

9. Қолданбалы лингвистика және интегративті тәсіл

Тіл оқыту, аударма, тіл саясаты, лексикография салаларында интегративті әдістердің қолданылуы.

10. Интегративті лингвистика және тілдік норма

Тілдік нормалар мен олардың қолданылуындағы жүйелілік пен өзгерістерді кешенді зерттеу.

11. Интегративті лингвистика және тіл үйрету әдістемесі

Тілді оқытуда түрлі әдістемелік бағыттардың бірігуі, оқыту материалдарын жасау принциптері.

12. Когнитивтік лингвистика және интеграция

Ойлау жүйесінің тілмен байланысын зерттеуде лингвистикалық және психологиялық аспектілерді біріктіру.

13. Интегративті лингвистика және аударматану

Аударма процесінде тілдің семантикалық, прагматикалық және когнитивтік қырларын біріктіру қажеттілігі.

14. Интегративті лингвистикадағы семантика мен прагматика

Мағына мен қолданыс арақатынасы, контекст рөлі, прагматикалық мәндердің танымдық негіздері.

15. Интернет-коммуникация және интегративті лингвистика

Цифрлы ортадағы тілдік өзгерістерді сипаттау, әлеуметтік медиа тіліне кешенді лингвистикалық талдау.

4-пән. Қазіргі тіл білімінің құрылымы

1. Қазіргі тіл білімі: пәні, мақсаты мен міндеттері

Бұл тақырып қазіргі тіл білімінің зерттеу нысанын, оның мақсатын (тіл құрылымын тану, жүйелеу) және тіл білімі салалары арасындағы байланысын қарастырады.

2. Тілдің құрылымдық жүйесі

Тілдің негізгі құрылымдық деңгейлері – фонетика, морфология, синтаксис, лексика, семантика – және олардың өзара байланысы зерттеледі.

3. Фонетика және фонология

Дыбыстық жүйені зерттейтін фонетика мен фонемалардың қызметін қарастыратын фонология арасындағы айырмашылықтар мен ұқсастықтар талданады.

4. Морфология: сөздің құрылысы мен түрленуі

Сөздердің морфемалық құрылымы, тұлғалық түрлену жүйесі (жалғау, жұрнақ, түбір) және грамматикалық категориялар қарастырылады.

5. Синтаксис: сөйлем құрылысы

Сөйлемнің құрылымы, сөйлем мүшелері мен олардың өзара байланысы, синтаксистік құрылымдардың түрлері талданады.

6. Лексикология: сөз байлығы және оның жүйесі

Тілдің сөздік құрамы, сөз мағынасы, сөздік қор мен актив/пассив лексика ұғымдары қарастырылады.

7. Семасиология және сөз мағынасы

Сөздің мағыналық құрылымы, көп мағыналылық, омонимия, синонимия және антонимия талданады.

8. Сөзжасам жүйесі

Жаңа сөздердің жасалу тәсілдері, туынды сөздердің құрылымдық үлгілері мен мағынасы зерттеледі.

9. Мәтін лингвистикасы

Мәтіннің құрылымы, мәтін құраушы бірліктер мен олардың байланысу жолдары қарастырылады.

10. Тілдік бірліктердің иерархиясы

Тілдегі дыбыс, морфема, сөз, сөз тіркесі, сөйлем, мәтін сияқты бірліктердің өзара байланысы мен бағыныштылығы талданады.

11. Грамматикалық мағына және форма

Грамматикалық мағыналардың берілу жолдары, категориялар мен грамматикалық формалардың жасалу тәсілдері.

12. Тілдің жүйелілік және құрылымдық сипаты

Тіл жүйе ретінде қарастырылады: оның элементтері бір-бірімен байланыста және белгілі бір құрылымда қызмет етеді.

13. Қазіргі тіл білімінде когнитивтік лингвистика

Тілді ойлау жүйесімен байланысты қарастыратын бағыт. Концепт, фрейм, ментальды кеңістік сияқты ұғымдар зерттеледі.

14. Қазіргі тіл біліміндегі функционалдық бағыт

Тілдік бірліктердің сөйлеудегі қызметі мен қолданысына баса назар аударатын бағыт (прагматика, дискурс, коммуникативтік актілер).

15. Тіл біліміндегі жаңа бағыттар мен трендтер

Қазіргі тіл біліміндегі өзекті бағыттар – корпус лингвистикасы, сандық лингвистика, нейролингвистика, әлеуметтік лингвистика туралы шолу.

5-пән. Тіл білімінің өзекті мәселелері

1. Тіл білімінің қазіргі даму бағыттары

Тіл білімінің дәстүрлі және заманауи бағыттарын, құрылымдық, функционалдық, когнитивтік, прагматикалық, әлеуметтік лингвистика салаларын қарастырады.

2. Когнитивтік лингвистика: теория және практика

Тіл мен ойлау арасындағы байланысты зерттейтін ғылым ретінде когнитивтік лингвистиканың негізгі ұғымдары: концепт, фрейм, схема, ментальдық модельдер сипатталады.

3. Дискурс және дискурс талдауы

Дискурстың түрлері (саяси, медиалық, ғылыми, тұрмыстық), дискурс құрылымы мен талдау әдістері қарастырылады.

4. Прагмалингвистика және тілдік қатынас

Сөйлеу актісі теориясы, адресант пен адресат, сөйлеу ниеті, контекст пен импликация мәселелері зерттеледі.

5. Әлеуметтік лингвистика және тілдің қоғамдағы қызметі

Тіл мен қоғам арасындағы байланыс, тілдік норма, әлеуметтік диалект, сөйлеу мәдениеті, көптілділік мәселелері қарастырылады.

6. Тілдік өзгерістер және олардың себептері

Тілдің тарихи дамуы, жаңа сөздердің пайда болуы, грамматикалық өзгерістер және тіл эволюциясының ішкі-сыртқы факторлары қаралады.

7. Тіл және мәдениет: этнолингвистика мәселелері

Тіл мен мәдениет өзара байланысы, ұлттық дүниетаным, тілдік бірліктердегі мәдени кодтар, фразеологизмдер мен тұрақты тіркестер арқылы көрінетін таным.

8. Лингвокогнитивтік метафора

Метафора тек көркемдік тәсіл емес, когнитивтік құрал ретінде қарастырылады. Концептуалды метафоралар жүйесі талданады.

9. Тілдік тұлға және оның моделдері

Жеке адам мен қоғамның тілдік бейнесі, тілдік тұлғаның құрылымы, білім деңгейі мен танымдық ерекшеліктері арқылы көрінуі.

10. Қазіргі қазақ тілінің лингвистикалық мәселелері

Қазақ тіліндегі өзекті ғылыми мәселелер: терминология, емле, нормалану, жаңа сөздер мен шет тілдік ықпал қарастырылады.

11. Корпустық лингвистика және цифрлық тіл ресурстары

Тілдік деректерді жинау, өңдеу және талдау әдістері. Ұлттық корпус ұғымы және оның зерттеудегі маңызы.

12. Тіл және гендер: гендерлік лингвистика

Ер мен әйел сөйлеуінің ерекшеліктері, тіл арқылы гендерлік айырмашылықтардың көрінісі, стилистика мен сөйлеу мәдениеті тұрғысынан зерттеледі.

13. Неологизмдер мен жаңа тілдік бірліктердің қалыптасуы

Жаңа сөздердің пайда болу жолдары, олардың мағынасы, қолданысы, қоғамға әсері, әлеуметтік медиадағы тілді байыту үрдісі.

14. Тіл және таным: концептуалдық жүйе

Тіл арқылы адам санасындағы дүниенің концептуалдануы, сөз мағынасының танымдық негіздері, концептосфера ұғымы.

15. Қостілділік және тілдік интерференция

Қостілділік типтері, тілдердің өзара әсері, интерференция, код ауыстыру құбылыстарының психолінгвистикалық және әлеуметтік аспектілері.

6-пән. Тіл білімінің метатілі және метасөздігі

1. Метатіл ұғымы: мәні мен қызметі

Метатіл – тілді сипаттайтын, түсіндіретін тіл. Бұл тақырыпта метатілдің анықтамасы, мақсаты, ғылыми дискурстағы орны қарастырылады.

2. Тіл білімінің метатілі: теориялық негіздері

Лингвистикадағы метатілдің ғылыми-теориялық негіздері, құрылымы мен қолданылу саласы қарастырылады.

3. Метатілдің түрлері мен деңгейлері

Формалды, табиғи, дескриптивті, нормалық метатілдер, олардың қолдану аясы мен ерекшеліктері сипатталады.

4. Метатіл мен объекті тілдің арақатынасы

Метатіл – зерттеуші тілі, объекті тіл – зерттелетін тіл. Екеуінің арасындағы шекара мен байланыс талданады.

5. Лингвистикалық терминжасам және метатіл

Лингвистикалық терминдердің қалыптасуы, метатілдің терминологиялық базасы, олардың жүйелілігі мен тұрақтылығы қарастырылады.

6. Метасөздік ұғымы және оның міндеті

Метасөздік – тіл біліміндегі терминдер мен ұғымдарды түсіндіретін арнайы сөздік түрі. Ғылыми түсіндірме құралы ретінде сипатталады.

7. Тіл білімінің салаларына қатысты метатіл ерекшеліктері

Фонетика, морфология, синтаксис, семантика сияқты салалардың әрқайсысының өзіндік метатілдік аппараты мен терминдер жүйесі қарастырылады.

8. Метатілдің құрылымы және құрылымдық үлгілері

Метатілдің бірліктері (термин, анықтама, түсініктеме), сөйлем үлгілері, логикалық-құрылымдық тәсілдері сипатталады.

9. Лингвистикалық метасөздіктердің типологиясы

Энциклопедиялық, терминологиялық, түсіндірме, екі тілді лингвистикалық сөздіктердің түрлері мен ерекшеліктері талданады.

10. Қазақ тіл біліміндегі метатіл мен метасөздіктің қалыптасуы

Қазақ лингвистикасында қолданылған алғашқы терминдер, А. Байтұрсынұлы бастаған лингвистикалық метатілдің қалыптасу жолдары қарастырылады.

11. Метатілдің нормалану және стандардталу мәселелері

Терминдердің бірізділігі, анықтамалардың дәлдігі, академиялық стандарттарға сәйкестігі, метатілдегі сәйкессіздік проблемалары талданады.

12. Метатілдегі интертерминологиялық байланыстар

Әртүрлі тіл білімінің бағыттары мен салаларындағы терминдер арасындағы мағыналық және қолданымдық байланыстар сипатталады.

13. Метатіл мен ғылыми стиль

Ғылыми стильдегі сөйлеу мен жазу нормалары, метатілдік құрылымдар арқылы идеяны жеткізудің тәсілдері қарастырылады.

14. Метасөздік жасаудың әдістемесі

Метасөздік құрастыру қағидалары, ұғымды таңдау, анықтама жазу, мысалдар келтіру, құрылымын реттеу тәсілдері қарастырылады.

15. Цифрлық метасөздік және лингвистикалық платформалар

Электрондық форматтағы тілдік сөздіктер, лингвистикалық терминологиялық базалар, заманауи платформалар (мысалы: Қазақ тілінің ұлттық корпусы) сипатталады.

7-пән. Лингвомәдениеттану

1. Лингвомәдениеттанудың теориялық негіздері

Лингвомәдениеттанудың ғылым ретінде қалыптасуы, зерттеу нысаны мен әдістері, тіл мен мәдениет арасындағы байланыс қарастырылады.

2. Лингвомәдениеттанудың басты ұғымдары: тіл, мәдениет, ұлттық таным

«Мәдениет», «ұлттық дүниетаным», «тілдік сана» ұғымдары арқылы лингвомәдениеттанудың мазмұны ашылады.

3. Тіл – мәдениеттің көрінісі мен таратушысы

Тілдің ұлттық мәдени кодтарды сақтау және жеткізу қызметі, дәстүр, салт-сананың тіл арқылы көрінуі сипатталады.

4. Концепт және концептосфера

Ұлттық концепт ұғымы, адамның танымдық жүйесінде мәдени ұғымдардың қалыптасуы және тілдік репрезентациясы қарастырылады.

5. Вербалды және бейвербалды мәдени ақпарат

Ауызша, жазбаша және дене тілі арқылы берілетін мәдени ақпарат, олардың ұлттық ерекшеліктері мен лингвомәдени маңызы.

6. Тілдік бірліктердегі ұлттық-мәдени компонент

Фразеологизмдер, мақал-мәтелдер, тұрақты тіркестер, этномәдени сөздер арқылы ұлттық дүниетаным көріністері сипатталады.

7. Этнолингвистика мен лингвомәдениеттану: ұқсастықтары мен айырмашылықтары

Екі ғылым саласының зерттеу бағыттары, өзара байланысы, зерттеу нысанының шектелуі мен ерекшеліктері.

8. Ұлттық тілдік тұлға

Тілдік тұлға ұғымы, оның ұлттық ерекшеліктері, мәдени кодтар мен стереотиптер арқылы тілдік тұлғаны сипаттау.

9. Мәдениеттегі символдар және тілдегі көрінісі

Тотем, рәміз, бейне, киелі ұғымдар, олардың тілде берілу жолдары және ұлттық мәдениетпен байланысы.

10. Лингвомәдениеттану және аударматану

Ұлттық-мәдени ақпараттың аудармадағы берілуі, трансляция жолдары, мәдени бейімдеу мәселелері.

11. Тілдегі менталитет пен мәдени стереотиптер

Халықтық ойлау жүйесі, наным-сенімдер, стереотиптік түсініктердің тілдік формада көрінуі.

12. Қазақ халқының дүниетанымы және тіл

Қазақ мәдениетіне тән ұғымдар (жер, су, отбасы, ата-ана, дін, салт-дәстүр), олардың тілдегі көрінісі мен мағынасы.

13. Лингвомәдени кеңістік және оның типтері

Әр ұлттың тілінде қалыптасқан мәдени кеңістіктер (дүниенің тілдік бейнесі), олардың құрылымы мен ұқсастықтары.

14. Топонимика және лингвомәдениет

Жер-су атауларындағы тарихи-мәдени, этнографиялық мағыналар, олардың ұлттық жадыдағы орны.

15. Қазіргі қоғамдағы лингвомәдени өзгерістер

Жаһандану, интернет мәдениеті, тілді араластыру, жаңа лексиканың пайда болуы және оның ұлттық мәдениетке әсері.

8-пән. Лингвосаясаттану

1. Лингвосаясаттанудың пәні мен міндеттері

Лингвосаясаттанудың зерттеу нысаны, тіл мен саясаттың тоғысатын тұстары, негізгі мақсаттары мен әдіснамалық негіздері қарастырылады.

2. Тіл саясаты ұғымы және оның түрлері

Мемлекеттік, аймақтық, білім беру, халықаралық тіл саясаты сияқты түрлері мен оларды жүзеге асыру жолдары талданады.

3. Тілдік жоспарлау: теориясы мен практикасы

Тілдік корпус пен статус жоспарлау, олардың мақсаты, үдерістері, лингвистикалық нормаларды қалыптастыру мен енгізу жолдары.

4. Мемлекеттік тіл саясаты және оның құқықтық негіздері

Тіл туралы заңдар, конституциялық ережелер, тілдік құқық және оны іске асыру механизмдері қарастырылады.

5. Тілдік идеология және тіл таңдауы

Қоғамдағы тіл туралы көзқарастар, тіл мәртебесін анықтайтын саяси идеологиялар, тілге қатынас мәдениеті сипатталады.

6. Көптілділік және тілдік иерархия

Көптілді қоғамдағы тілдердің өзара қатынасы, тіл мәртебесінің бөлінуі, доминант және маргиналды тілдер ұғымдары.

7. Тілдік құқық және азаматтың тілдік еркіндігі

Тілдік теңдік, ана тілінде сөйлеу, білім алу, ақпарат алу құқықтары мен олардың халықаралық-құқықтық нормаларда көрінісі.

8. Постколониялық елдердегі тіл саясаты

Бұрынғы отар елдердегі тілдік мұра мен отарлық тілдердің қазіргі саяси-әлеуметтік рөлі (мысалы: Африка, Үндістан, Орталық Азия).

9. Қазақстан Республикасының тілдік саясаты

Қазақстандағы мемлекеттік тілдің мәртебесі, үштілділік саясаты, тілдерді дамыту бағдарламаларының мазмұны мен нәтижелері.

10. Тіл және ұлттық қауіпсіздік

Тілдің ұлттық бірегейлікті сақтау мен нығайтудағы рөлі, тілдік қауіп-қатерлер (тілдің ығысуы, ассимиляция), тілдік қауіпсіздік мәселесі.

11. Тілдік дискриминация және лингвизм

Белгілі бір тілде сөйлеушілерге бағытталған кемсіту, тілдік шовинизм, лингвоцид ұғымдары, олардың салдары мен алдын алу жолдары.

12. Мемлекеттік және ресми тіл: ұғымдық айырмашылықтар

Мемлекеттік, ресми, ұлттық, жұмыс тілі терминдерінің мазмұны мен саяси-құқықтық мәртебелері арасындағы ерекшеліктер.

13. Медиа және тіл саясаты

Ақпарат құралдарында тіл саясатын жүзеге асыру, тілдік норманы қалыптастырудағы БАҚ-тың рөлі, медиадағы тілдік идеология.

14. Тіл саясаты және білім беру жүйесі

Мектеп, жоғары оқу орындарындағы тілдік пәндер, оқу тілі, көптілді білім беру бағдарламалары мен олардың саяси аспектілері.

15. Ғаламдану және тілдік гегемония

Жаһандану үдерісінде үстем тілдердің ықпалы (ағылшын тілі мысалында), лингвистикалық әртүрліліктің жойылу қаупі мен оған қарсы іс-шаралар.

9-пән. Қолданбалы лингвистиканың өзекті мәселелері

1. Қолданбалы лингвистиканың пәні мен зерттеу бағыттары

Қолданбалы лингвистика ғылымының нысаны, мақсаты, негізгі бағыттары мен зерттеу әдістері қарастырылады.

2. Тіл үйрену және тіл үйретудің қолданбалы аспектілері

Тіл үйрету теориялары, әдістері, екінші тіл ретінде тіл үйрену проблемалары және шешім жолдары зерттеледі.

3. Компьютерлік тіл білімі және табиғи тілдерді өңдеу

Компьютерлік тілдік технологиялар, мәтіндерді автоматты өңдеу, машиналық аударма, сөйлеу тану және жасанды интеллект салалары қарастырылады.

4. Тілдік корпус және корпус лингвистикасы

Тілдік корпус ұғымы, оның түрлері, жинақтау және талдау әдістері, қолданбалы зерттеулердегі рөлі.

5. Аударма теориясы және практикасы

Аударма әдістері, аудармадағы тілдік және мәдени ерекшеліктер, кәсіби аудармашылықтың мәселелері.

6. Тілдік диагностика және тілдік тестілеу

Тілдік қабілеттерді анықтау, тестілеу құралдарын әзірлеу, емтихан жүйелерін құру және олардың тиімділігі.

7. Тілдік саясат пен тілдік жоспарлау

Мемлекеттік тілдік саясаттың қолданбалы аспектілері, тілдік жоспарлаудың теориясы мен тәжірибесі.

8. Тілдік кеңес беру және тілдік қолдау

Тілдік мәселелер бойынша кәсіби кеңес беру, тілдік консультацияның түрлері және қолдану аясы.

9. Лингвистикалық эксперттілік және тілдік сараптама

Құжаттар мен мәтіндердің тілдік сараптамасы, заңды және тілдік дауларды шешудегі ролі.

10. Қолданбалы фонетика және акустикалық лингвистика

Дауысты дыбыстарды талдау, сөйлеу технологиялары, сөйлеу терапиясы мәселелері.

11. Тілдік технологиялар және олардың қолданылуы

Тілдік технологиялар (мысалы, мәтіндік редакторлар, синтезаторлар, корректорлар) және оларды қолдану салалары.

12. Электрондық және мультимедиялық сөздіктер

Сөздік қорды құрастыру, электрондық сөздіктердің түрлері мен тиімділігі, мультимедиялық құралдар.

13. Тілдік мәліметтерді жинау және өңдеу әдістері

Тілдік деректерді жинау, транскрипция, аннотация, статистикалық және компьютерлік талдау әдістері.

14. Тілдік педагогикадағы қолданбалы мәселелер

Тіл үйретуде қолданылатын әдістер, оқыту бағдарламаларын құрастыру, тілдік дағдыларды бағалау.

15. Қолданбалы лингвистикадағы этикалық мәселелер

Тілдік деректерді жинаудағы этика, дербестік мәселелері, тілдік технологияларды қолданудағы жауапкершілік.

10-пән. Социолингвистика

1. Социолингвистиканың пәні мен зерттеу объектісі

Социолингвистика ғылымының негізгі міндеттері, тіл мен қоғам арасындағы байланыс зерттеледі.

2. Тіл мен әлеуметтік құрылым

Тілдің әлеуметтік топтардағы қызметі, әлеуметтік стратификация және тілдік вариацияның байланысы қарастырылады.

3. Диалектология және әлеуметтік диалектілер

Географиялық және әлеуметтік диалектілердің айырмашылығы, диалектілердің пайда болу себептері мен сипаты зерттеледі.

4. Тілдік норма және оның әлеуметтік аспектілері

Тілдік норманың қоғамдағы ролі, нормалар жүйесі, олардың өзгеруі және әлеуметтік факторлар ықпалы қарастырылады.

5. Тіл және этнос

Тілдің этностық бірегейлікті қалыптастырудағы ролі, этникалық топтардағы тілдік ерекшеліктер зерттеледі.

6. Көптілділік және тілдік контакт

Әлеуметтік контексте тілдердің араласуы, тілдік контакт түрлері, көптілді қоғамдағы тіл саясаты мәселелері қарастырылады.

7. Тілдік вариация және стильдік айырмашылықтар

Әлеуметтік және кәсіби топтардағы тілдік стильдер, регистрлер және олардың қолданылуы зерттеледі.

8. Тілдік жоспарлау және тілдік саясат

Мемлекеттік тіл саясаты, тілдік жоспарлау түрлері, олардың әлеуметтік маңызы талданады.

9. Тілдік қатынас және коммуникацияның әлеуметтік аспектілері

Әлеуметтік факторлар сөйлеу стиліне, тілдік таңдау мен коммуникацияға қалай әсер ететіні қарастырылады.

10. Тілдік дискриминация және лингвистикалық теңдік

Тілдік кемсітушілік, тілдік теңсіздік, олардың қоғамдағы салдары мен алдын алу шаралары зерттеледі.

11. Тіл және жыныс (гендерлік социоллингвистика)

Ерлер мен әйелдердің тіл қолдану ерекшеліктері, тілдегі гендерлік айырмашылықтар қарастырылады.

12. Тілдік идентификация және әлеуметтік топтар

Тіл арқылы әлеуметтік топтардың ерекшеленуі, тілдік белгілер мен символика мәселелері зерттеледі.

13. Сөйлеу актілері және әлеуметтік контекст

Әлеуметтік жағдайдағы сөйлеу актілерінің ерекшеліктері, сөйлеу стилі мен әлеуметтік норма арасындағы байланыс.

14. Тіл және білім беру: әлеуметтік аспектілер

Мектептегі тілдік саясат, тілдік қор мен әлеуметтік мәртебе, білім беру саласындағы тілдік теңсіздік мәселелері қарастырылады.

15. Социолингвистикалық зерттеулер әдістері

Социолингвистикалық зерттеулерде қолданылатын әдістер: сауалнама, бақылау, интервью және эксперимент әдістері сипатталады.

11-пән. Гендерлік лингвистика

1. Гендерлік лингвистика: пәні және зерттеу ауқымы

Гендерлік лингвистика ғылымының негізгі ұғымдары, зерттеу объектісі, тарихы мен даму жолдары қарастырылады.

2. Гендер және тіл: ұғымдар мен теориялар

«Гендер», «жыныс» ұғымдарының тілдік көріністері мен олардың арасындағы айырмашылықтар зерттеледі.

3. Гендерлік тілдік стереотиптер және олардың әлеуметтік рөлі

Әлеуметтік нормалар мен стереотиптердің тілдік құралдардағы көріністері және олардың қоғамдағы орны қарастырылады.

4. Ерлер мен әйелдердің тіл қолдану ерекшеліктері

Ерлер мен әйелдердің сөйлеу стилі, сөйлеу стратегиялары мен тілдік ерекшеліктері салыстырылады.

5. Гендерлік айырмашылықтар және тілдік стильдер

Гендерлік ерекшеліктерге сай стильдік ерекшеліктер, формальды және бейресми стильдердің қолданылуы қарастырылады.

6. Тілдегі жыныстық белгілер және грамматикалық гендер

Грамматикалық жыныс категориясы, оның гендерлік ұғымдармен байланысы және тілдегі жыныстық белгілер талданады.

7. Гендерлік тіл және сөйлеу актілері

Гендерлік факторлардың сөйлеу актілерінің түрлері мен функцияларына әсері зерттеледі.

8. Медиа және гендерлік тілдік бейнелер

БАҚ-тағы гендерлік тілдік бейнелер, стереотиптер және тілдің гендерлік репрезентациясы талданады.

9. Гендерлік лингвистика және феминистік лингвистика

Феминистік лингвистиканың негіздері, оның гендерлік тіл зерттеуіндегі рөлі мен ерекшеліктері қарастырылады.

10. Тілдегі гендерлік дискриминация және тілдік теңдік мәселелері

Тілдік дискриминацияның түрлері, оның гендерлік контексте көрінісі және тілдік теңдікті қамтамасыз ету жолдары.

11. Гендерлік аспектідегі сөздік қор және семантика

Гендерлік мағыналар мен коннотациялар, сөздердің жыныстық коннотациясы, гендерлік лексикология.

12. Тілдік идентификация және гендерлік рөлдер

Тіл арқылы өзін-өзі көрсету, гендерлік рөлдерді қалыптастыру мен нығайту механизмдері зерттеледі.

13. Гендерлік лингвистикадағы диалогтық зерттеулер

Ерлер мен әйелдердің арақатынасы, тілдік өзара әрекеттесу ерекшеліктері, диалогтағы гендерлік ерекшеліктер.

14. Қазақ тіліндегі гендерлік тілдік ерекшеліктер

Қазақ тіліндегі гендерлік айырмашылықтар, дәстүрлі және заманауи көзқарастар талданады.

15. Гендерлік лингвистикадағы зерттеу әдістері

Гендерлік тіл зерттеулерінде қолданылатын әдістер: сауалнама, интервью, дискурстық талдау және тәжірибелік зерттеулер.

12-пән. Паралингвистика

1. Паралингвистиканың пәні, нысаны және міндеттері

Паралингвистиканың ғылым ретіндегі қалыптасуы, зерттеу саласы мен басқа лингвистикалық пәндермен байланысы қарастырылады.

2. Вербалды және вербалды емес коммуникация

Сөзбен (вербалды) және сөзсіз (вербалды емес) қарым-қатынастың ерекшеліктері мен өзара байланысы сипатталады.

3. Дауыстық паралингвистикалық құралдар

Дауыс екпіні, қарқыны, әуені, үннің биіктігі, тембрі, интонация арқылы мағынаны толықтыру тәсілдері зерттеледі.

4. Кинесика: ым, қимыл және мимика

Адам денесінің қозғалысы арқылы жүзеге асатын коммуникация түрлері – ым, бет қимылы, қас-қабақ, дене бұрысы және олардың мағыналары.

5. Просодика және оның паралингвистикамен байланысы

Просодикалық элементтер – ырғақ, пауза, екпін, интонация – сөйлеу мазмұнын әсерлі етуге қалай ықпал ететіні қарастырылады.

6. Такесика: дене қатынасы мен жанасу тілі

Адамдар арасындағы дене жанасуы (қол алысу, құшақтау, т.б.) арқылы жүзеге асатын паравербалды қатынас түрлері зерттеледі.

7. Проксемика: кеңістік және қашықтық тілінің семиотикасы

Қарым-қатынас барысында адамдар арасындағы арақашықтықтың мағынасы мен мәдени ерекшеліктері талданады.

8. Хрононемика: уақыт факторларының паралингвистикалық рөлі

Коммуникацияда уақытты пайдалану (күту, кідіріс, уақтылы жауап) арқылы берілетін мағыналар.

9. Көру байланысы (визуалды контакт) және оның қызметі

Көзқарас бағыты, көзге тік қарау немесе жалтарудың психологиялық және коммуникативтік мағынасы.

10. Паралингвистика және ұлттық мәдениет

Паралингвистикалық құралдардың этномәдени ерекшеліктері; әр ұлттың ым-ишараны қолдану ерекшеліктері.

11. Паралингвистика және сөйлеу этикеті

Коммуникациядағы сыпайылық, әлеуметтік рөлдер мен қатынастарды білдіретін паралингвистикалық құралдар.

12. Паралингвистика және эмоционалдық экспрессия

Адамның ішкі сезім-күйін (қуаныш, ашу, үрей, таңдану) вербалды емес құралдармен жеткізу жолдары.

13. Паралингвистика және көпмәдениетті коммуникация

Түрлі мәдениет өкілдерінің паралингвистикалық құралдарды қолдану айырмашылықтары, кросс-мәдениетаралық түсініспеушілік мәселелері.

14. Цифрлық коммуникация және паралингвистика

Онлайн, мессенджер, әлеуметтік желі сияқты ортада паралингвистикалық белгілерді (эмодзи, реакция, пауза) қолдану мәселелері.

15. Паралингвистиканы зерттеу әдістері

Паралингвистикалық мәліметтерді жазу, талдау, интерпретациялау әдістері; бейнебақылау, интервью, этнографиялық бақылау әдістері.

13-пән. Этнолингвистика

1. Этнолингвистиканың пәні, міндеті және зерттеу нысаны

Этнолингвистиканың теориялық негіздері, қалыптасу тарихы, басқа ғылымдармен байланысы (лингвистика, этнография, мәдениеттану).

2. Тіл және этнос: өзара байланыс мәселелері

Тілдің этностық болмысқа әсері, ұлттық ерекшелікті тіл арқылы бейнелеу тәсілдері қарастырылады.

3. Этнолингвистикалық бірліктердің түрлері

Мақал-мәтелдер, тұрақты тіркестер, табу, эвфемизм, мифологиялық сөздер сияқты ұлттық-мәдени мәні бар тілдік бірліктер.

4. Тіл және ұлттық дүниетаным

Халықтың қоршаған ортаға, табиғатқа, уақытқа, кеңістікке деген көзқарасының тілде көрініс табуы.

5. Мифология және этнолингвистика

Мифтер мен аңыздарда сақталған көне наным-сенімдердің тілдік формалары мен қазіргі тілдік санадағы көрінісі.

6. Салт-дәстүр және тіл

Қазақ халқының салт-дәстүр, әдет-ғұрпына байланысты қалыптасқан атаулар мен тіркестердің этнолингвистикалық табиғаты.

7. Фразеологизмдер мен мақал-мәтелдердің этномәдени негізі

Тұрақты тіркестердегі тарихи-мәдени, тұрмыстық таным элементтері мен олардың ұрпақтар сабақтастығындағы рөлі.

8. Ұлттық киім, тағам атауларының этнолингвистикасы

Қазақ халқының тұрмыс-салтына тән сөздердің шығу тегі, мәдени мәні және тілдік қолданылуы.

9. Рулық-тайпалық жүйе және ономастика

Қазақ рулары мен тайпалары атауларының этнолингвистикалық сипаты, тарихы және тілдегі көрінісі.

10. Топонимдер мен антропонимдердің этномәдени негізі

Жер-су, адам есімдеріндегі ұлттық ерекшеліктер, тарихи-мәдени жүктеме мен этностық мән.

11. Қазақы танымдағы киелі ұғымдар мен символдар

«Қасиетті сан», «ақ», «қара», «от», «жол», «босаға» т.б. ұғымдардың тілдегі бейнесі мен мағынасы.

12. Этномәдени константалар мен концептілер

Ұлтқа тән тұрақты мәдени ұғымдар (мысалы: «намыс», «қонақжайлық», «аруақ») және олардың тілде бейнеленуі.

13. Туған жер мен ата-қоныс концептілері

Қазақ тіліндегі туған жерге, отанға байланысты сөздер мен тіркестердің дүниетанымдық астары.

14. Этнолингвистиканың зерттеу әдістері

Этнографиялық, салыстырмалы-тарихи, семантикалық, концептуалдық талдау әдістері, далалық зерттеу тәсілдері.

15. Қазақ этнолингвистикасының қазіргі бағыттары мен мәселелері

Қазіргі зерттеулердегі басым тақырыптар, жаңа концептілер, тілді жаңғырту мен ұлттық кодты сақтаудағы этнолингвистиканың рөлі.

14-пән. Лингвоэкология

1. Лингвоэкология: пәні, мақсаты мен міндеттері

Лингвоэкология ғылымының мазмұны, зерттеу объектісі, тіл мен экология ұғымдарының байланысы қарастырылады.

2. Тілдік экожүйе және тілдік тепе-теңдік

Қоғамдағы тілдердің өзара қатынасы, тілдік ортадағы тепе-теңдікті сақтау және тілді ластайтын факторлар.

3. Тілдік ластану (девиация) және оны тудыратын факторлар

Тілдегі бөгде элементтердің (варваризм, жаргон, дөрекі сөздер) енуі, тілдік нормалардың бұзылуы, себептері мен салдары.

4. Жарнама тілі және лингвоэкологиялық мәселелер

Көшедегі, интернеттегі жарнама мәтіндерінде тіл нормаларының бұзылуы, грамматикалық қателер мен бөтен тіл әсері.

5. Тіл мәдениеті және лингвоэкология

Сауатты, мәдениетті сөйлеу – тіл тазалығының кепілі ретінде қарастырылады; лингвоэкология мен тіл мәдениетінің байланысы.

6. Қазақ тілінің экологиялық жағдайы

Қазіргі қазақ тілінің қоғамдағы қолдану аясы, тілдік қысым, доминант тілдердің ықпалы және оның алдын алу жолдары.

7. Көптілділік жағдайындағы тілдердің экологиялық қауіпсіздігі

Көптілді қоғамда шағын тілдердің жойылу қаупі, лингвистикалық геноцид мәселесі және оны болдырмау шаралары.

8. Жастар тілі және тілдік ластану

Жастардың жаргон, сленг, қысқарған сөздерді қолдануы, оның тілге әсері және лингвоэкологиялық тұрғыдағы бағасы.

9. Мемлекеттік тіл саясаты және тілдік экология

Тіл саясаты арқылы тілдің экологиялық жағдайын реттеу, тілдік кеңістікті заңнамалық жолмен қорғау мәселелері.

10. Медиа және тілдік агрессия

Әлеуметтік желілер, телеарналар мен баспасөзде қолданылатын тілдің агрессивті сипаты мен оның адам психикасына әсері.

11. Лингвоэкология және коммуникативтік кеңістік

Қоғамдағы қарым-қатынас тілінің сапасы, тіл тазалығы мен сөйлеу мәдениетінің қоғамдық рөлі.

12. Мәдени ландшафт және тілдік экология

Көше жазулары, көрнекі ақпарат, маңдайшалардағы тілдік нормалардың сақталуы – мәдени кеңістіктің көрсеткіші ретінде.

13. Тілдердің жойылуы және лингвоэкологиялық апат

Жойылып бара жатқан тілдер мәселесі, тілдердің өлу себептері, лингвоэкологиялық зардаптары.

14. Тілдік тәрбие және лингвоэкологиялық сана

Тілді дұрыс қолдануға баулу, тілдік жауапкершілік, отбасы мен мектептегі тілдік тәрбиенің рөлі.

15. Лингвоэкология және цифрлық коммуникация

Әлеуметтік желілер мен мессенджерлердегі тілдік ахуал, интернеттегі тіл нормалары мен сөйлеу мәдениетінің құлдырауы.

15-пән. Корпустық лингвистика

1. Корпустық лингвистика: пәні, нысаны және міндеттері

Корпустық лингвистиканың қалыптасу тарихы, зерттеу объектісі, басқа салалармен байланысы мен қолдану аясы қарастырылады.

2. Тілдік корпус ұғымы және оның түрлері

Ұлттық, оқу, параллель, арнайы, теңдестірілген, синхронды және диахронды корпустардың айырмашылығы мен мақсаттары сипатталады.

3. Корпустарды құрастыру принциптері

Корпус құрау кезінде мәтіндерді іріктеу, таңдау, теңдестіру, жанрлық таралым секілді критерийлер қарастырылады.

4. Тегтеу (tagging) және морфологиялық аннотация

Корпус мәтіндерін морфологиялық белгілеу, сөз табын анықтау, тег жүйелері және автоматтандырылған тегтеуші құралдар.

5. Лемматизация және сөзформалармен жұмыс

Сөздің бастапқы формасын анықтау (лемма), сөзтүрлендіру модельдері және олардың корпустағы қолданысы.

6. Сөз жиілігі және жиілік сөздіктері

Корпус арқылы сөздің, тіркестің қолданыс жиілігін анықтау; жиілік тізімдер мен статистикаға негізделген зерттеу.

7. N-граммалар және коллокациялық құрылымдар

Бірнеше сөзден тұратын тұрақты тіркестерді автоматты түрде анықтау, коллокациялар мен фразеологияны зерттеу.

8. Параллель корпустар және аударма лингвистикасы

Екі немесе одан көп тілде жасалған бір мәтіндер негізінде тілдер арасындағы сәйкестікті зерттеу.

9. Синтаксистік аннотация және құрылымдық корпус

Мәтіндегі синтаксистік құрылымдарды автоматты түрде белгілеу, ағаштық модельдер (syntax trees) және синтаксистік парсинг.

10. Қазақ ұлттық корпусын жасау және қолдану

Қазақ тілінің ұлттық корпусының құрылымы, мақсаты, лингвистикалық және әлеуметтік маңызы.

11. Корпустық лингвистика және лексикография

Сөздіктерді жасауда корпус материалдарын пайдалану, мысал келтіру, жиілік пен қолдану аясына негізделген сөз мағынасы.

12. Семантикалық тегтеу және мағыналық анализ

Сөздердің мағынасын, семантикалық өрістерін автоматты түрде белгілеу, мағынасына қарай топтастыру.

13. Корпустық зерттеулердің статистикалық әдістері

Квантификативті талдау, жиілік, дисперсия, салыстырмалы жиілік, коворданс сияқты әдістермен жұмыс.

14. Корпустық лингвистикадағы құралдар мен бағдарламалар

Sketch Engine, AntConc, TreeTagger, NoSketch Engine, NLTK сияқты бағдарламалар мен олардың функциялары.

15. Білім беру мен зерттеуде корпусты пайдалану

Тілді үйрету, жазылымды жетілдіру, грамматикалық қателерді табу, зерттеулерге негізделген оқыту тәсілдері.

8D02314 – «Лингвистика» білім беру бағдарламасы бойынша эссе тақырыптары:

1. Тіл біліміндегі парадигма ұғымы және оның түрлері
2. Қазіргі кездегі лингвистикалық парадигмалардың жалпы сипаттамасы, типтері
3. Әлемдегі тілдердің генетикалық туыстығын анықтап берудегі салыстырмалы тіл білімінің рөлі
4. Антропоцентристік парадигмалар шеңберінде қарастырылатын мәселелер
5. Тілдің функционалды қасиет
6. Лингвистика тарихнамасы
7. Сыртқы лингвистикадағы «тіл және тілдік емес нысандар» байланысы
8. Когнитивтік лингвистикадағы концептілік құрылым
9. Құрылымдық парадигма шеңберінде қарастырылатын мәселелер
10. Психоллингвистикадағы «тіл мен сөйлеу» арақатынасы
11. Әлеуметтік лингвистикадағы «тіл мен қоғам» байланысы
12. Этнолингвистикадағы «тіл мен мәдениет» байланысы
13. Паралингвистикадағы «тіл және қатынастың тілдік емес белгілерінің» арасындағы байланыс
14. Салыстырмалы-тарихи парадигма шеңберінде қарастырылатын мәселелер
15. Тіл – қандай да бір ұлттық дүниетанымның, тарихының көрінісі
16. Қазіргі лингвистикадағы зерттеу әдістері мен әдіснама
17. Прагмалингвистикадағы интерпретация ұғымы
18. Ұлттық танымдық мақсаттағы сөздердің мағынасы
19. Саяси дискурстың тілдік ерекшеліктері
20. Саяси тілді зерттеудің дискурстық бағыты
21. Саяси тілді зерттеудің риторикалық бағыты
22. Лингвосаясаттанудың әдіснамалық бағыттары: саяси тілді зерттеудің когнитивтік бағыты
23. Тілдегі парадигмалық қатынастар
24. Тілдік тұлға
25. Лексикалық және терминологиялық кірме сөздер
26. Этнолингвистика саласын зерттеуші ғалымдар
27. Медиалингвистика шеңберінде қарастырылатын мәселелер
28. Прагмалингвистикадағы интенция термині
29. Саяси коммуникацияның дәстүрлі шешендік өнер және стилистика аясында зерттелуі

30. Саяси лингвистиканың қалыптасуы және дамуының бастапқы сатылары
31. Тіл мен сөйлеу және мәтін арақатынасы
32. Когнитивтік лингвистика
33. Дискурс пен мәтіннің өзіндік белгілері
34. Концепт туралы түсінік және оның тілдегі көрінісі
35. Сөйлеу актісі теориясы және қалыптастырған ғалымдар
36. Коммуникация жасаудың тілдік механизмдері
37. Прагмалингвистика шеңберінде қарастырылатын мәселелер
38. Тіл жүйесі мен сөйлеу әрекетінің арақатынасы
39. Тіл білімінің негізгі мәселелері: тілдің жүйесі мен құрылымы
40. Лингвоясаясаттану саласының қалыптасу тарихы мен зерттеу нысаны, мақсат-міндеттері
41. Салыстырмалы тарихи парадигма шеңберінде қарастырылатын негізгі мәселелер
42. Жүйелік құрылымдық парадигма мен тарихи-салыстырмалы парадигманың ұқсастығы мен орта тұсы
43. Антропоцентристік парадигмадағы қатысымдық жағдаят ұғымы
44. Тіл біліміндегі лингвоаксиологиялық бағыт
45. Психолингвистика – психология мен лингвистиканың аралығындағы ғылым саласы
46. Лингвоелтанымдық бағыттың негізгі мақсаты
47. Антропоэзектік парадигма шеңберінде қарастырылатын негізгі мәселелер
48. Семиотиканың негізгі таңбалаушы компоненттері
49. Тіл мен этнос мәдениетінің сабақтастығы
50. Коммуникативті лингвистикадағы субъект категориясын сипаттайтын негізгі ұғымдар
51. Медиалингвистиканың негізгі зерттеу нысаны
52. Прагмалингвистикалық пресуппозиция ұғымы, зерттеуші ғалымдар
53. Гендерлік лексиканың ерекшеліктері
54. Ұлттық танымдық мақсаттағы сөздердің мағынасы
55. Қарама-қарсылықты мағынаның тілдік көрінісі
56. Номинативті деривация теориясы
57. Мәтіннің негізгі категориялары
58. Ғаламның аксиологиялық бейнесі
59. Функционалды лингвистиканың тіл білімінен алатын орны
60. Тілді функционалды тұрғыдан қарастыру
61. Этнолингвистика ғылымының зерттеу нысаны, мақсат-міндеттері мен әдістерін атаңыз
62. Лингвофилософия ғылымы: тіл философиясындағы таным мәселесіне шолу жасаңыз
63. Функционалды лингвистиканың басқа пәндермен байланысы
64. Прагмалингвистика –лингвистикалық зерттеулердің маңызды бір бөлшегі

65. Қазіргі Қазақстан тіл білімі
66. Дискурстағы ақпарат түрлері. Дискурстың тілдік және тілдік емес мүмкіншіліктері
67. Тілді құрылымдық жүйе ретінде қарастырған Ф.Соссюрдің ілімі мен постулаттары
68. Дискурс мәселесін арнайы және қосымша зерттеу нысаны ретінде қарастырған қазақ зерттеушілері
69. Коммуникативті грамматиканың бірліктері
70. Тілдің танымдық және коммуникативтік сипаты
71. Тілдің құрылымдық және жұмсалымдық қызметі
72. Психоллингвистиканың басқа ғылым салаларымен арақатынасы
73. Концепті және ұғым
74. Адресанттың прагматикалық ұстанымы
75. Тіл: сана және тілдік сана
76. Тіл – таным – коммуникация
77. Тіл мен сөйлеу әрекетінің функциялары
78. Корпустық лингвистика
79. Қазақ тіл білімінде когнитивтік лингвистика саласын зерттеуші ғалымдар
80. Функционалды семантикалық өріс құрылымы (ядро, периферия)
81. Қазіргі тіл біліміндегі дискурс мәселесі
82. Ақпараттың кодтау және декодтау мәселесі
83. Пресуппозицияның негізгі түрлері
84. Прагмалингвистикадағы информема, прагмема ұғымы
85. Тіл білімі онтологиясы
86. Қазіргі тіл біліміндегі антропоцентризм және этнопоцентризмнің танылуы
87. Қазіргі лингвистиканың іргелі бағыттары
88. Нейролингвистика саласының тіл біліміндегі маңыздылығы
89. Дискурс ұғымы, дискурс проблемасын қарастырған ғалымдар
90. Концепт – когнитивтік лингвистика ғылымының басты категориясы

ҰСЫНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Амирова Т.А. Из истории лингвистики XX в. - М., 1999.
2. Байтұрсынов А. Тіл тағылымы. – Алматы. 1992.
3. Бондарко А.В. Функциональная грамматика. - Л., 1984.
4. Бюлер К. Теория языка: Репрезентативная функция языка. - М., 2000.
5. Васильев Л.М. Общие проблемы лингвистики. - Уфа. 1998.
6. Всеволодова М.В. Теория функционально-коммуникативного синтаксиса. Фрагмент прикладной (педагогической) модели языка. - М.: МГУ, 2000.
7. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. - М., 1984.
8. Золотова Г.А., Онипенко Н.К., Сидорова М.Ю. Функционально-коммуникативный синтаксис. - М., 1997.
9. Қайдар Ә. Қазақ тілінің өзекті мәселелері. Алматы, 1998. 304 б.
10. Макаров М.Л. Основы теории дискурса. - М., 2003.
11. Кеңесбаев І., Мұсабаев Ғ. Қазіргі қазақ тілі (фонетика, лексика). А., 1962.
12. Оразов М. Қазақ тілінің семантикасы. А., 1991.
13. Сағындықұлы Б. Қазіргі қазақ тілі. А., 2003.
14. Сауранбаев Н.Т. Қазақ тіл білімінің проблемалары. – Алматы, 1982. – 350б.
15. Рождественский Ю.В. Лекции по общему языкознанию. - М., 2000.
16. Мечковская Н.Б. Общее языкознание. Структурная и социальная типология языков. – М., 2001.
17. Серғалиев М., Мүсірепова Б. Күрделі синтаксистік тұтастық. -Алматы, 1989.
18. Соссюр Ф. де. Курс общей лингвистики // Труды по языкознанию. - М., 1977.
19. Степанов Ю.С. Семиотика. В 2-х т. - Благовещенск, 1996.
20. Степанов Ю.С. Методы и принципы современной лингвистики. - М., 1975. 2-е изд. - М., 2001.
21. Степанов Ю.С. Основы языкознания. – М., 1966.
22. Томанов М. Қазақ тілінің тарихи грамматикасы. – Алматы: Мектеп, 1988. – 261б.
23. Қазақ грамматикасы. -Астана, 2002.
24. Оралбаева Н. Қазіргі қазақ тілінің морфологиясы. Алматы, 2008.
25. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика: Учебное пособие. Минск.: 2004. – 225с.
26. Қазақ тілінің функционалды грамматикасы. 1, 2-т. – Алматы, 2010, 2011.
27. Оразалива Э. Когнитивтік лингвистика: қалыптасуы мен дамуы. –Алматы, 2004.
28. Қордабаев . Т. Жалпы тіл білімі . Алматы, 1999.
29. Қалиев .Б. Жалпы тіл білімі . Алматы, 2000.
30. Хасенов. Ә. Тіл білімі . Алматы, 1996.

Құрастырушылар:

Кафедра меңгерушісі, ф.ғ.д., доцент

Ф.ғ.д., профессор

Ф.ғ.к., қауымдастырылған профессор

Ильясова Н.А.

Есенова Қ.Ө.

Жиренов С.А.